

**Ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-019-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)**

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Мирзоев Қобилҷон Холмуродович дар мавзӯи «Ғоратгарӣ: масоили танзими ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ва муқовимат бо он», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Мирзоев Қобилҷон Холмуродович дар мавзӯи «Ғоратгарӣ: масоили танзими ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ва муқовимат бо он», ки ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-019-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ), ки аз рӯйи он ба Шӯрои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли 2022, таҳти № 15/шд 62 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқ мебошад.

Қобили қайд аст, ки диссертатсияи тақризшаванда дар доираи барномаи дурнамои корҳои илмӣ-тадқиқотии кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – «Сиёсати ҳуқуқии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони муосири рушд» омода гардидааст.

Мубрам будани мавзӯи тадқиқоти диссертатсия. Мавзӯи дар маркази тадқиқоти диссертатсионии Мирзоев Қобилҷон Холмуродович қароргирифта бешубҳа, мубрам буда, он ҷавобгӯи шароити кунунии таракқиёт ва рушди ҷомеа ба ҳисоб меравад. Ҳамзамон дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва амалияи ҳуқуқтатбиқнамоӣ масъалаҳои зиёди баҳснок вобаста ба бандубасти кирдорҳои дорои аломати ғоратгарӣ пайдо мешаванд. Ин пеш аз ҳама, ба проблемаҳои фарқгузори намудани ғоратгарӣ аз таркиби ҷиноятҳои муҷовир ба монанди дуздӣ, роҳзанӣ ва ғайра дахл дорад. Дар амалия ҳолатҳои дучор мегарданд, ки кирдор дар аввал ҳамчун роҳзанӣ бандубаст гардида баъдан ҳамчун ғоратгарӣ аз сари нав бандубаст карда мешавад ё баръакс. Чунин ҳолат ба таносуби таркиби ғоратгарӣ ва дуздӣ низ тааллуқ дорад. Дар баъзе ҳолатҳо саҳв нисбати бандубаст ҳангоми баҳои нодуруст додан ба шиддатнокиву дараҷаи зӯрварӣ, ки ҳангоми гирифтани молу мулки ғайр истифода мешавад, инчунин нодуруст баҳо додан ба усули содир намудани тасарруф (пинҳонӣ ё ошкоро) ҷой дорад. Дар баробари ин масъалаҳои зӯрварии руҳӣ низ, масалан ҳангоми намоишдиҳии кастетҳо, макети силоҳи оташфишон ба таври гуногун маънидод мешавад. Аз нигоҳи илмӣ таҳлили навро инчунин масъалаҳои муқаррар ва татбиқ намудани аломатҳои вазнинкунанда ва махсусан вазнинкунандаи ғоратгарӣ талаб месозанд.

Дар соҳаи пешгирии ғоратгарӣ мушкилиҳои зиёд низ ҷой доранд, аз ҷумла то ҳадди кофӣ маълум нест, ки системаи пешгирии ҷиноятҳои молу мулкӣ бояд чӣ тавр бошанд. Бинобар ин, фаъолияти сохторҳои давлатӣ, бахусус фаъолияти мақомоти қорҳои дохилӣ дар самти пешгирии ғоратгарӣ таҳлил ва омӯзиши ҳамаҷонибаро тақозо менамояд. Дар баробари ин, барои ташкили пешгирии ғоратгарӣ омӯзиши тавсифи

криминологии он, муайян намудани шакл ва усулҳои чораҳои пешгирии ҷинояти мазкур зарур мебошанд.

Дар баробари ин, зарурати таҳлили илмӣ-назариявии ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ масъалаи рӯзмарра ва актуалӣ боқӣ мемонад, ки ба он муаллиф дар муқаддимаи рисолаи худ таъкид намудааст. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҷинояти марбут ба масъалаҳои танзими ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ғоратгарӣ ба таври ҷиддӣ масъалаҳоеро ба миён меоранд, ки ба амнияти кишвар, арзишҳои падидаҳои демократӣ, меъёрҳои ахлоқӣ ва адолати иҷтимоӣ ҳалал расонида, ба рушду устувории давлат ва тартиботи ҳуқуқии он зарар мерасонанд.

Дар ин маъно, муқаррар кардани таркиби ҷинояти ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ, муайян намудани асос ва хусусияти ҷавобгарӣ, инчунин асос ва бандубасти он чораи ҳуқуқие мебошад, ки ба устуворнамоии муносибатҳои ҷамъиятӣ равона гардидааст.

Аз ҷониби муаллиф ба мубрам будани мавзӯи тадқиқоти диссертатсионӣ ба таври дурусту комил ишора шудааст. Муаллиф ба таври кофӣ ва қонеъкунанда дар қисмати муқаддимаии қор бо овардани нишондиҳандаҳои муайяни омори расмӣ ва иттилооти манбаъҳои дигар, асоснок будани далелҳои матраҳшуда дар тадқиқоти мавриди назарро собит намудааст.

Гуфтаҳои дар боло матраҳшуда аз мубрам будани мавзӯи интихобнамудаи муаллифи рисола дарак медиҳад.

Дарачаи навгонии диссертатсия ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд, дар он ифода меёбанд, ки диссертатсияи мазкур нахустин пажӯҳиши мукаммали илмӣ дар мавзӯи «Ғоратгарӣ: масоили танзими ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ва муқовимат бо он» мебошад.

Аз мазмуни матни диссертатсия ва автореферат бармеояд, ки он дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ яке аз нахустин пажӯҳишҳои илмие ба ҳисоб

меравад ва он аз рӯйи сохтор, услуби иншо ва натиҷаҳои илмии матраҳгардида дорои аҳамият ва арзиши хоси илмист. Дар қисмати навгонии диссертатсия 3 нуктаи илмии дорои аҳамияти назариявӣ, 1 нуктаи дорои аҳамияти амалӣ ва 8 нуктаи дигар барои такмили қонунгузориҳои ҷинойтии ватанӣ барои ҳимоя пешниҳод гардидаанд. Хусусан, мафҳуми сабабҳои содир намудани ғоратгарӣ аз ҷониби муаллиф ҳамчун навгонии тадқиқоти диссертатсионӣ пешниҳод шудааст, ки қобили таваҷҷуҳ мебошад.

Чунончӣ, диссертант ибраз медорад, ки сабабҳои содир намудани ғоратгарӣ: ташаккули ангезаҳои ғаразнок дар муҳити оилавӣ, дар ҷойи кор ва таҳсил; ташаккул ва паҳн намудани психологияи ашӯпарастӣ, пулпарастӣ, тамаъкорӣ; деформатсияи манфиатҳои маишӣ, талаботҳо, одатҳои, ки дар майл доштан ба майзадагӣ, нашъамандӣ, қиморбозӣ зоҳир мегарданд ва натиҷаи ин таназзули шахсият мебошад; муҳити зӯрварӣ; дараҷаи пасти маданият ва шуури ҳуқуқии шахсоне мебошанд, ки ҷинойтҳои ғаразнокро содир намудаанд. Ба андешаи мо, мафҳуми “сабабҳои содир намудани ғоратгарӣ” ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон имкон медиҳад, ки минбаъд ҳангоми ифода намудан ва тафсири духурагии он роҳ дода нашавад.

Муаллиф ҷиҳати такмил додани КҶ ҶТ ва самаранокии истифодаи он пешниҳод менамояд, ки барои такмил додани м. 248 КҶ ҶТ чунин аломати вазнинкунанда, ба монанди ғоратгарии молу мулки шахсони дар ҳолати очизӣ қарор дошта муқаррар карда шавад, зеро аз ин сабаб имконияти онҳо барои ҳифз намудани моликияти худ маҳдуд буда, чунин ҳолат дараҷаи ба ҷамъият хавфнокии ғоратгариро зиёд мегардонад. Ба андешаи мо, чунин нуктаи назари ироашуда қобили дастгирӣ мебошад. Масъалаҳои матраҳшуда оид ба мукамалгардонии қонунгузориҳои ҷинойтии ватанӣ ва дигар масъалаҳои, ки бевосита ба ҷинойти мавриди омӯзиши рисола рабт доранд, асоснок карда шудааст.

Дар баробари ин, аз ҷониби муҳаққиқ ҳамчунин коркардҳои дигари вобаста ба ҳалли мушкилот ҳангоми татбиқи меъёрҳои ҷиноятии тақризшаванда дар миён гузошта шудаанд, ки аз нигоҳи мо қобили тавачҷуҳ ва баррасӣ мебошанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои, ки дар диссертатсия зикр гардидаанд. Назару андешаҳои муаллиф ва натиҷаҳои илмии диссертатсия аз шубҳа ӯрӣ буда, хулосаҳои дар он оварда натиҷаи таҳлили муқаррароти илмӣ-назариявӣ, таҷрибаи амалияи тафтишотиву судӣ, инчунин омори расмӣ ва қонунгузори ҷиноятӣ мебошад.

Диссертатсия кори илмӣ-тадқиқоти анҷомёфта ба ҳисоб рафта, моҳиятан мутобиқ бо таҳассуси интиҳобшуда таҳия ва омода шудааст. Натиҷаҳои илмии аз он бадастомада, метавонанд дар рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ, инчунин криминология, дар амри пешбини ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ, муайян гардидани кирдорҳои алоҳидаи он ва ҳамчунин таркиби ҷиноят тавсифи криминологии ин гуна кирдорҳо мавриди истифода қарор хоҳад гирифт.

Диссертатсия тадқиқоти комил ва хотимаёфтаи илмӣ буда, мазмуни ягона дорад ва он вобаста ба ҷанбаҳои муҳталифи назариявӣ амалӣ дар шакли матраҳ гардидани суолҳои алоҳида таҳия шудааст. Суолҳои алоҳида ба ҳамдигар мутобиқат намуда, дар ҳамбастагӣ мазмуни ягона доранд ва дар маҷмӯъ таҳлили илмӣ-назариявӣ ҷавобгарии ҷиноятиро барои ғоратгарӣ дар бар мегиранд.

Аз натиҷаи таҳлили матни диссертатсия дида мешавад, ки дар он ақидаҳои муҳталифи илмӣ-назариявӣ олимони соҳа оварда шудаанд ва ҳамзамон онҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Масъалаҳои ҷудогона ба ғайр аз таъйиди қарорҳои олимони соҳа ва муқаррароти илмӣ, инчунин бо маводи таҷрибаи амалӣ ва судӣ, нишондодҳои мушаххас аз омори расмӣ асоснок қарда шудаанд. Пуррагии тадқиқотро, аз ҷумла

тахлили муқоисавӣ-ҳуқуқии қонунгузории ҷиноятии давлатҳои хориҷӣ оид ба ғоратгарӣ нишон медиҳад. Муаллиф ба тавсифи ҳуқуқии ҷиноятии моддаи 248 КҶ ҚТ диққат дода, алоқамандӣ ва дигаргунии онро бо қонунгузории ҷиноятии хориҷи кишвар муқоиса намудааст. Ҳолатҳои зикргардида аз асоснок ва муътамад будани хулоса ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда дарак медиҳанд.

Аҳаммияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои диссертатсия бо нишондодани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Аҳаммияти назариявӣ ва амалии диссертатсия дар он аст, ки муқаррарот ва хулосаҳои илмии он амалан метавонанд, дар омӯзиш ва таҳқиқи масъалаҳои гуногуни вобаста ба ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ, таърихи ташаккул ва асосҳои рушду такмили он, тафриқасозии ҷавобгарии ҷиноятӣ, намудҳои бандубастшавандаи барои ғоратгарӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти хусусиятҳои миллӣ истифода бурда шаванд. Бахусус, саҳми шахсии муаллиф дар шарҳу тавзеҳи мафҳумҳои алоҳида ва аҳаммияти онҳо назаррас аст. Инчунин, натиҷаҳои тадқиқот дар раванди таълим, аз ҷумла, омӯзиши мавзӯҳои вобаста ба ҷиноятҳо ба муқобили моликият, курси махсуси ҷиноятҳои иқтисодӣ, асосҳои ҷавобгарии ҷиноятӣ ва мавзӯҳои алоҳидаи қисми махсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ метавонанд, истифода карда шаванд.

Дар Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудани тағйиру иловаҳо қобили тавачҷуҳ ва дастгирӣ аст: Бо мақсади дуруст фарқгузорӣ карда шудани ғоратгарӣ вобаста ба дараҷаи ба ҷамъият хавфнокӣ пешниҳод мегардад, ки аломати содир намудани ҷиноят аз ҷониби гурӯҳи муташаккил, ки дар қ. 3 м. 248 КҶ ҚТ мустаҳкам шудааст, дар қ. 4 м. 248 КҶ ҚТ ҷойгир карда шавад, зеро дар таҳрири ҷойдошта он

назар ба содир намудани ғоратгарӣ ба миқдори махсусан калон ё дар ҳолати ретсидиви махсусан хавфнок камтар ҷазо дода мешавад.

Аҳаммияти амалии диссертатсия дар имкони истифодаи натиҷаҳои тадқиқот ва хулосаҳои муаллиф оид ба номукамал будани меъёрҳои алоҳидаи қонунгузорӣ, ки онҳо дар асоси таҳлили маълумотҳои оморӣ, амалияи тафтишотӣ ва судӣ бароварда шудаанд, барои такмили қонунгузорию ҷиноятии ватанӣ, санадҳои меъёрии соҳавӣ ва санадҳои вобаста ба он, инчунин дар банақшагирии криминологӣ зоҳир мегардад.

Натиҷаҳо ва хулосаҳои илмӣ дар рафти тадқиқоти диссертатсионӣ бадастомада нишон медиҳанд, ки онҳо воқеан камбудии дар ин самт дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ мавҷудбударо пура менамоянд.

Дар баробари ин, дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ба назар мерасанд, ки онҳоро қайд намудан лозим аст ва ба Мирзоев Қ.Х. дар шакли тавсияҳо барои тадқиқотҳои ояндаи ӯ пешниҳод менамоем:

1. Зимни омӯзиши тадқиқоти диссертатсионии Мирзоев Қобилҷон Холмуродович муайян гардид, ки муаллиф дар саҳифаи 4 автореферати диссертатсия маълумоти омории м. 248 КҶ ҚТ-ро пешкаш намудааст. Чунончӣ, дар солҳои 2017-2021 сатҳи ҷинояткорӣ вобаста ба ҷинояти баррасишаванда якранг набуда, ҳам тамоюли ру ба афзоиш ва ҳам камшавиро доро мебошанд. Масалан, соли 2017–145 адад, соли 2018–168 адад, соли 2019–120 адад, 2020–131 адад, 2021–111 ҳолати нави содиршавии ҷинояти ғоратгарӣ ба қайд гирифта шудааст. Аммо мувофиқи мақсад мебошад, ки муҳаққиқ сабаб ва омилҳои кам ва зиёд таъин гардидани моддаи мавриди назарро ба самъи аъзоёни Шӯрои диссертатсионӣ пура мерасонид.

2. Ба Қарори Пленуми Суди Олии ҚТ аз 25 июни соли 2004 «Дар бораи таҷрибаи судӣ оид ба парвандаҳои марбут ба дуздӣ, қаллобӣ,

ғоратгарӣ ва рохзанӣ» илова ворид карда шуда, дар он маҳз кадом молу мулк ба сифати предмети тасарруф баромад карда метавонад, муайян карда шавад. Чунин илова мумкин аст бо мазмуни зайл ворид шавад: Предмети тасарруф молу мулки ғайр эътироф мешавад ва зери он молу мулке фаҳмида мешавад, ки дар моликият ё соҳибии қонунии гунаҳгор қарор надорад. Молу мулки ғайриманқули шахси дигар мумкин аст предмети тасарруф эътироф шавад, танҳо дар ҳолатҳое ки ҷойивазномаи он дар фазо бе зиён ба табиноти он амалӣ шавад». (саҳ. 11) Чунин нуқтаи назар дар робита ба муайянқунии мафҳуми предмети тасарруф мувоҳисавӣ ба назар мерасад. Аз ин рӯ, шарҳи муаллиф вобаста ба ин масъала тақозо карда мешавад.

Наشري нагичаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ.

Нуқтаҳои асосии назариявӣ ва амалии ба ҳимоя пешниҳоднамудаи муаллиф, дар 12 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд, ки фарогири паҳлӯҳои гуногуни ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ мебошанд.

Ҳамчунин, муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои тадқиқоти диссертатсионӣ дар мақолаҳои илмӣ, дар шакли маъруза дар конференсияҳои гуногуни илмӣ-амалии сатҳи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ инъикос ёфтаанд.

Зикр намудан ба маврид аст, ки теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Диссертатсияи Мирзоев Қобилҷон Холмуродович ба талаботи банди 31 ва 33 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи нафгонии илмии диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ саҳми шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби тадқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Қисмати хотимагии тақриз. Рисолаи тақризшаванда аз лиҳози мубрамият, ном ва нақши мавзӯ, муқаддима, бобҳо ва зербобҳо, хулосаю сарчашмаҳо пайдархам, бо услуби илмӣ таҳия гардидааст. Омӯзиши матни пурраи диссертатсия ва автореферати Мирзоев Қобилҷон Холмуродович нишон медиҳад, ки он кори анҷомёфта буда, дорои нафгонии илмӣ ва натиҷаҳои бозғайимод мебошад. Автореферат ва қорҳои илмии ҷопшуда мазмуни асосии кори диссертатсиониро инъикос менамоянд.

Тадқиқоти диссертатсионӣ аз рӯи мазмун ва мантиқ ба талабот ҷавобгӯ буда, натиҷаҳои бадастомада дар тавсеаи асосҳои назариявӣ ва методологии ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ғоратгарӣ нақши бориз хоҳанд дошт. Пешниҳод, хулоса ва нуқтаҳои илмие, ки дар диссертатсия иброз гардидаанд, судманд ва саривақтӣ буда, онҳо ҷиҳати бартароф намудани холигии илми ҳуқуқшиносии ватанӣ равона шудаанд.

Дар маҷмӯъ, Мирзоев Қобилҷон Холмуродович, сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08.

– Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Тақризи мазкур бо дарназардошти талаботҳои бандҳои 71 ва 72 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, омода гардидааст.

Муқарризи расмӣ:

ёрдамчии прокурори шаҳри

Хучанди вилояти Суғд,

ҳуқуқшиноси дараҷаи 2,

номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Курбонзода Б.Ш.

Имзои Курбонзода Б.Ш.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи кадрҳо ва коргузори

прокуратураи вилояти Суғд,

мушовири адлияи дараҷаи 1

Почомулло М.

Суроғай муқарриз:

Ҷумҳурии Тоҷикистон, 735714

Суроға: вилояти Суғд, шаҳри Хучанд, маҳаллаи 34,

Прокуратураи вилояти Суғд

Тел. корӣ: (83422) 5-25-26

E-mail: prokuratura.sugd@mail.ru

11.01.2023